

ATMINTIES DISKURSAS ALGIMANTO KUNČIAUS FOTOGRAFIJŲ CIKLE *REMINISCENCIJOS*

Agnė Narušytė

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJA

Maironio g. 6

LT-01124 Vilnius

anarusyte@gmail.com

Fotografo Algimanto Kunčiaus darbų ciklas *Reminiscencijos* (1975–1985) Lietuvoje dominavusios humanistinės fotografijos kontekste išsiskyrė tuo, kad jo objektas buvo ne žmogus, o daiktas, tarsi neturintis aiškios prasmės. Tačiau kaip tik šis ciklas žymėjo naujų konceptualių ir formos ieškojimų pradžią Lietuvos fotografijoje bei tapo svarbiu kultūros reiškiniu. Straipsnyje aiškinamasi, kaip fotografas kūrė asmeninės atminties diskursą, fiksuodamas miesto ir kaimo kasdienybės erdves. Analizuojant vizualią fotografijų kalbą ir susiejant ją su fotografo biografija, įvardijamos šiame cikle perteikiamos bendresnės istorinės ir kultūrinės reikšmės.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: fotografija, atmintis, tapatybė, daiktas, fenomenologija, vieta.

Algimanto Kunčiaus *Reminiscencijos* buvo keistas posūkis ir jo paties kūryboje, ir apskritai Lietuvos fotografijoje. Tuomet dominavusi humanistinė fotografija garsėjo jautriu žvilgsniu į žmogų, nykstančios kaimo kultūros vaizdais ir filosofiniais apibendrinimais, kurie kasdienybės detalėms suteikė universalų skambesį. Antanas Sutkus, Romualdas Macijauskas, Vitas Luckus, Romualdas Rakauskas ir kiti ne tik sukaupe dabar jau išnykusių gyvenimo pavidalų archyvą, bet ir pasakojo aktualias istorijas, kartu parodydami, kaip galima mąstyti per fotografiją. Kunčius buvo vienas jų. *Kultūros barams* jis fotografavo kultūros veikėjus, o skubėdamas su jais susitikti pakeliui užfiksuodavo ir Vilniaus vaizdus

bei gatvės scenas. Sekmadieniais jis fotografuodavo kaimo žmones – švenčiančius, braidančius jūroje, traukiančius į bažnyčią (vien nuorodos į pastarąją pakako, kad *Sekmadienių* paroda būtų uždaryta cenzūros). Taikliai pastebėdamas gestų savitumą, fiksuodamas tai, kas paprastai lieka nepastebima, – aprangos detales, judesių ritmą, mimikos subtilybes ir gamtos nuotaikas, – Kunčius atskleidė žmones siejančius nematomus ryšius ir buvimo savo aplinkoje būdą. Ir staiga 8-ojo dešimtmečio viduryje jis pradėjo fotografuoti ką kita – ne žmones, o daiktus: tvorą, langinėse ant vatos išdėliotus eglutės žaisliukus, kopūstą darže, krepšį alyvinių obuolių, akmenį ant kelio. Visa tai buvo banali, nereikšminga

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- Andriuškevičius Alfonsas, „Deromantizavimo tendencija tapyboje“, in: Alfonsas Andriuškevičius, *Lietuvių dailė: 1975–1995*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1997, p. 33–44.
- Aninskis Levas, *Saulė šakose: Apybraižos apie lietuvių fotografiją*, vertė Stanislovas Žvirgždas, Vilnius: Lietuvos fotomenininkų sąjunga, 2009.
- Bernotas Albinas, *Į šulinį užgriūvantį: Eilėraščiai*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1996.
- Dixon John, Durrheim Kevin, „Displacing Place-Identity: A Discursive Approach to Locating Self and Other“, in: *British Journal of Social Psychology*, [interaktyvus], 2000, 39, p. 27–44, [žiūrėta 2010-09-27], <http://www.psych.lancs.ac.uk/people/uploads/JohnDixon20040421T081327.pdf>.
- Fotografijos apie Vilnių: Vytautas Balčytis, Alfonsas Budvytis, Algimantas Kunčius / On Vilnius. Photographs*, sud. Raminta Jurėnaitė, Vilnius: Atviros Lietuvos fondas, Soroso šiuolaikinio meno centras, 1995.
- Lingis Alphonso, *Pavojingos emocijos*, vertė Ieva Skaržinskaitė, Vilnius: Poligrafija ir informatika, 2002.
- Lukys Alvydas, *Neišgyvento laiko paieškos. Fotografijos / A Search for Inexperienced Time*, Vilnius: Lietuvos fotomenininkų sąjunga, 1999.
- Martinaitis Marcelijus, „A. Kunčiaus fotopolifonijos“, in: *Pergalė*, 1987, Nr. 8, p. 182–184.
- McQuire Scott, *Visions of Modernity: Representation, Memory, Time and Space in the Age of the Camera*, London: SAGE Publications, 1998.
- Mickūnas Algis, Stewart David, *Fenomenologinė filosofija*, vertė Arūnas Sverdiolas, Vilnius: Baltos lankos, 1994.
- Narušytė Agnė, *Nuobodulio estetika Lietuvos fotografijoje*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2008.
- Skeivienė Laima, „Daiktai ir laikas“, in: *Kultūros barai*, 1987, Nr. 6, p. 36–41.
- Šliogeris Arvydas, „Kunčiaus tylėjimo kristalai“, in: *Literatūra ir menas*, 1991-06-01, p. 1, 5, 6.
- Šliogeris Arvydas, *Prisiminimai apie dabartį*, rankraštis, saugomas Algimanto Kunčiaus archyve.
- The Memory of Images: Baltic Photo Art Today / Das Gedächtnis der Bilder: Baltische Photokunst heute*, ed. by Barbara Straka, Knut Nievers, Kiel: Nieswand Verlag, 1993.
- Twigger-Ross Clare L., Uzzell David L., „Place and Identity Processes“, in: *Journal of Environmental Psychology*, [interaktyvus], 1996, 16, p. 205–220, [žiūrėta 2010-09-27], http://www.wsl.ch/info/mitarbeitende/hunziker/teaching/download_mat/07-1_Twigger-Ross_Uzzell.pdf.
- Valiulis Skirmantas, „Viskas iš vaikystės šviesos“, in: *Žiemgala*, 1999, Nr. 2, p. 24, 25.
- Лебедева Виктория, „Люди и вещи. Мир А. Кунчюса“, in: *Мир фотографии*, составители Валерий Стигнеев, Александр Липков, Москва: Планета, 1989, p. 170–177.
- Сперанский Андрей, „Реминисценции без границ“, in: *Советское фото*, 1987, Nr. 1, p. 24, 25.

THE DISCOURSE OF MEMORY
IN THE SERIES OF PHOTOGRAPHS
BY ALGIMANTAS KUNČIUS,
REMINISCENCES

Agnė Narušytė

KEYWORDS: photography, memory, identity, self, phenomenology, thing.

SUMMARY

Reminiscences (1975–1985), a series by the famous Lithuanian photographer Algimantas Kunčius (b. 1939), stands out in the context of the humanist photography that dominated in Lithuania during the Soviet period. Rather than photographing people, Kunčius focused on things and the everyday urban as well as rural environment. The series marked the beginning of a new aesthetic tendency, which was later developed in the 1980s by younger photographers. It also reflected processes that had been taking place in Lithuanian painting, which was then moving towards the observation of everyday life.

After the restoration of independence in 1990, *Reminiscences* gained significance and came to represent Lithuanian photography in the international context; separate images were used to illustrate poetry and texts on the ethnic roots of Lithuania, displaying the images' capacity to touch upon universal sensibilities. Therefore, this paper explores how the photographic rendering of "things" in *Reminiscences* was used to express

identity and reflect on ideas that were current during the late Soviet period as well as investigating how personal memories are associated with wider cultural phenomena. The discourse of memory is read by linking visual analysis with the photographer's memories and interpretations of this series that were made at the time of its creation.

The discourse of memory in *Reminiscences* by Kunčius follows two main directions. The first leads towards a phenomenological reduction of the opposition between the observing subject and the object that is being observed. This effect is achieved through the use of various codes of photographic language, which supports the interpretation that the things being photographed were signs whose purpose was to carry the memories of a past that was able to both influence and form the present of the self. The second direction of the interpretation takes a turn towards reading cultural values in the structure of the series. Thus, every photograph becomes a step in the process of discovering national identity. The latter meaning is related to the significance of *Reminiscences* in Lithuanian culture, as the reading of common meanings in everyday things allows the audience to appropriate identity constructed by the photographs.